

yhtä aikaa, kun taas yksikielisessä moodissa vain kielistä toinen on aktivoituna toisen ollessa mahdollisimman pitkälti epäaktiivisessa tilassa. Grosjean perustaa näkemyksensä sekä puheen tuottamista että puheen vastaanottamista valottavaan empiiriseen aineistoon, ja hän päätyy ehdottamaan kaksikielisen puheen tuottamisen selittämistä vuorovaikutteisen aktivoitumismallin (interactive-activation model) avulla.

Kirjan tekstiosuuden päättää Li Wein artikkeli *Methodological questions in the study of bilingualism* (s. 475–488). Weinostaa esille koko joukon kysymyksiä, joita pitää pohdinnan arvoisina niin kaksikielisyystutkimuksia suunniteltaessa kuin muiden tutkimustuloksiin tutustuttaessakin. Läpi kirjoituksensa Wei painottaa erityisesti sitä, että ei ole yhdentekevää, kuka tutkija on: onko hän yksi- vai kaksikielinen, mikä on hänen etninen ja kansallinen taustansa, onko hän mies vai nainen, minkä ikäinen hän on, miten koulutettu, millainen on hänen tieteellinen taustansa ja mikä on hänen perusasenteensa kaksikielisyyttä kohtaan. On itsestään selvää, että kaikki tämä vaikut-

taa pinnan alla niin tutkimuksen tavoitteisiin ja tutkimuskohteen valintaan kuin teoreettisiin ja metodologisiin valintoihinkin. On kuitenkin myös hämmästyttävän yleistä edelleenkin törmätä kielentutkijoihin, jotka ilmeisen vilpittömästi uskovat itse tekevänsä täysin arvovapaata ja objektiivista tutkimusta. Kun ihminen tekee tutkimusta ihmisen käyttäytymisestä, inhimillinen subjektiivisuus on aina kuvassa mukana. Nämä Wein varauksen sanat herätelköt kernaasti muitakin lingvistejä kuin kaksikielisyystutkijoita! ■

ANNELI SARHIMAA

Sähköposti: r.a.sarhima@let.rug.nl

LÄHTEET

- MEEUWIS, M. JA BLOMMAERT, J. 1994: The 'markedness model' and the absence of society. – *Multilingua* 13 s. 387–423.
- PFAFF, C. 1979: Constraints on language mixing. – *Language* 55 s. 291–318.

OPAS KAKSIKIELISTEN LASTEN KASVATUKSEEN

Una Cunningham-Andersson & Staffan Andersson *Growing up with two languages. A practical guide.* London: Routledge 1999. 155 s. ISBN 0-415-21256-1.

Kaksikielisyystutkimusta on kielitieteessä tehty varsin runsaasti. Varsin kattava teoreettinen esitys kaksikielisydestä on esimerkiksi Suzanne Romainen teos *Bilingualism* (1989). Konkreettista kaksikielisyystutkimusta taas on Suomessa tehnyt esimerkiksi Liisa Paavola (mm. 1987).

Erilaisia kaksikielisyystutkimuksia täy-

dentämään on ilmestynyt ruotsalaispariskunta Una Cunningham-Anderssonin ja Staffan Anderssonin teos *Growing up with two languages*, joka tekijöidensä mukaan pyrkii olemaan nimenomaan käytännön elämään ja kokemuksiin keskittyvä opas kaksi- tai monikielisten lasten vanhemmille, ei niinkään tieteellinen tutkimus tai oppikirja. Kirjassa keskitytäänkin antamaan

neuvoja erilaisiin arkipäivän tilanteisiin, joissa kaksikieliseksi lapsiaan kasvattava perhe usein joutuu tekemään kieleen liittyviä valintoja. Kirjan tekijöiden oma perhe on kaksikielinen (ruotsalais-englantilainen), mikä on ollut yhtenä innoittajana teoksen kirjoittamiseen.

Teos esittelee varsin monipuolisesti erilaisia kaksikielisyyden toteuttamismalleja. Erilaisissa kieliympäristöissä elävät perheet kertovat kirjassa omia ajatuksiaan. Tekijät ovat keränneet kokemuksia muun muassa maahanmuuttajaperheiltä, jotka eivät juurikaan osaa asuinmaansa valtakieltä ja joissa molempien vanhempien äidinkieli on heidän nykyisessä asuinympäristössään eksoottinen ja useimmille jopa tuntematon kieli. Kokemuksistaan kertovat myös Suomessa tyypillisempää kaksikielisyyttä edustavat, tekijöiden oman ruotsalais-englantilaisen perheen kaltaiset perheet, joissa toinen vanhemmista puhuu asuinmaan virallista valtakieltä ja toinen jotain suurista maailmankielistä, jota opetetaan asuinmaan kouluissa.

Vaikka teos onkin suunnattu arkipäivän kieliongelmiensa kanssa kamppaileville kaksikielisille perheille, se tarjoaa myös kielen tutkijalle paljon kiinnostavaa tietoa. Milloin kielivalintojen eteen joutuu esimerkiksi Ruotsissa asuva maahanmuuttajaperhe, jossa vanhemmat ovat päättäneet puhua lastensa kanssa ainoastaan omaa, ruotsalaisille täysin tuntematonta äidinkieltään? Mitä kieltä vanhemmat silloin käyttävät, kun perheen lapset tuovat kotiin ruotsinkielisiä ystäviään? Joutuvatko perheen omat lapset tulkkaamaan ystävilleen keskustelunsa vanhempiensa kanssa? Vai vaihtavatko vanhemmat kielen tuossa tilanteessa kokonaan ruotsiksi? Vai kertovatko he kaikki asiat kahteen kertaan, kahdella eri kielellä?

Entä mitä tapahtuu kaksikielisen perheen lasten toiselle kielelle, jos perheen

elämäntilanne muuttuu vaikkapa avioeron tai ulkomaille muuton vuoksi? Kirjassa paljastuu, että eri perheissä eteen tulevat ongelmat on ratkaistu hyvin eri tavoin ja monenlaiset ratkaisut ovat osoittautuneet käytännössä toimiviksi. Toisissa perheissä esimerkiksi puhutaan isälle aina ruotsia ja äidille englantia. Toisissa taas kotona käytetään yksinomaan englantia, kun taas kodin ulkopuolella ja kodissakin vieraiden läsnäollessa puhutaan ruotsia.

Perheiden kielivalintojen esittelyn ja erilaisten ongelmatilanteiden ratkaisumallien pohtimisen lisäksi kirjassa annetaan myös käytännön neuvoja lapsen kaksikielisyyttä tukevan toiminnan järjestämiseksi. Tekijät antavat tarkat ohjeet muun muassa siitä, miten järjestetään kaksikielisten lasten työpaja tai kaksikielinen leikkikoulu. Kirjan lopussa on myös luettelo kaksikielisyttä käsittelevistä Internet-sivuista.

Kymmenet eri perheiden keskuudesta kerätyt esimerkit tekevät teoksesta hyvin mielenkiintoisen, ja teos eteneekin pitkälti esimerkkien varassa. Jokaisen luvun yhteydessä esitellään useiden eri perheiden kokemuksia arkielämän kaksikielisyydestä. Tekijät kommentoivat monipuolisesti näitä käytännön esimerkkejä ja osoittavat yhteyksiä eri perheiden kokemusten välillä. Kaksikielisyyden kasvatuksen ongelmia pohtivat vanhemmat hyötyivät varmasti siitä, että he saavat kuulla muiden perheiden kokemuksia ja saavat ehkä sitä kautta tukea omille ratkaisuilleen.

Teoksen käytännönläheisyys ei kuitenkaan ole pelkästään positiivinen asia. Itse ainakin jäin kaipaamaan käytännön esimerkkien rinnalle hiukan teoreettista pohdintaa. Kun teoksessa esitellään erilaisia kaksikielisen kasvatuksen tapoja ja kerrotaan kasvatukseen liittyvistä ongelmista, ei ratkaisujen tueksi juuri esitetä tutkimustuloksia. Teoksessa todetaan useimmiten

vain, että tulokset ovat perheen omien kokemusten mukaan olleet hyviä. Tulosten mittaamisesta ei kuitenkaan kerrota mitään. Tämä on toisaalta hyvin selitettävissä, sillä tekijät ovat halunneet rajata teoksensa nimenomaan käytännön ongelmiin. Uskon kuitenkin, että monet kaksikielisten perheiden vanhemmista haluaisivat tietää, onko esimerkiksi jokin kaksikielisen kasvatuksen malli osoittautunut tutkimusten perusteella toimivammaksi kuin muut mallit. Kaikki vanhemmat eivät varmasti halua tehdä ratkaisujaan lähes pelkkien arkipäivän kokemusten varassa. Kaksikielisyyden teoreettisesta puolesta kiinnostuneille lukijoilleen tekijät olisivat voineet tarjota esimerkiksi luettelon sopivasta tutkimuskirjallisuudesta. Kirjassa on toki lähdeluettelo, mutta en usko, että kirjan pääasiallinen kohderyhmä pystyy valitsemaan siitä itselleen sopivaa luettavaa ilman opastusta.

Epäilemättä kirja kuitenkin täyttää tehtävänsä käytännön oppaana kaksikielisen lapsen kasvatukseen ja siihen liittyviin on-

gelmiin. Se antaa varmasti uusia näkökulmia myös kielentutkijalle, varsinkin kaksikielisyydetutkijalle. Teos valottaa oivallisesti sitä kaksikielisyyden puolta, jota ei tutkimuksessa ole kovin helppo saada esiin, sillä täydellinen paneutuminen perheen arkielämään ei tutkijoille juuri ole mahdollista. ■

PEIJA-RIIKKA PIIPARINEN-RINTALUOMA
Sähköposti: peijariikka@hotmail.com

LÄHTEET

PAAVOLA, LIISA 1987: *Talar ni svenska vai puhunko suomea? Kaksikielisten helsinkiläisten kielellinen identiteetti ja valintatilanteet*. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos. Tampere: Tampereen yliopiston jäljennepalvelu.

ROMAINE, SUZANNE 1989: *Bilingualism*. 2. edition. Oxford U. K.: Blackwell.

VUOROVAIKUTUSKOULUTUSTA LÄÄKÄREILLE

Marja-Leena Sorjonen, Anssi Peräkylä & Kari Eskola (toim.) *Keskustelu lääkärin vastaanotolla*. Tampere: Vastapaino 2001. 212 s. ISBN 951-768-083-X.

Lääkärin ja potilaan onnistunutta vuorovaikutusta on 1990-luvulla alettu entistä näkyvämmiin pitää hyvän hoidon edellytyksenä (esim. Mustajoki ym. 1996). Sekä lääkäreiden kouluttajat että monet tutkijat ovatkin reagoineet vastaanoton vuorovaikutukseen liittyviin uusiin haasteisiin: 1990-luvulla vuorovaikutusopetus on vakiintunut osaksi lääkäreiden peruskoulutusta niin Suomessa kuin ulkomaillakin, ja lisäksi lääkärin ja potilaan vuorovaikutuksesta on viime vuosina valmistunut monia tut-

kimuksia (esim. Engeström 1999, Haakana 1999, Raevaara 2000 ja Ruusuvuori 2000).

Keskustelu lääkärin vastaanotolla -kirja kokoaa yhteen niitä tuloksia, joita lääkärin ja potilaan vuorovaikutustutkimuksissa on Suomessa viime vuosina saatu. Samalla se pyrkii vastaamaan lääkärikoulutuksen uusiin haasteisiin. Tekijöiden mukaan kirjan tavoitteena on auttaa terveydenhuollossa toimivia potilaan kohtaamisessa ja oman työnsä kehittämisessä. Lisäksi kirja